

POSTANOWIENIE

Dnia 19 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania P. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 lutego 2021 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 8 maja 2019 r., sygn. akt III AUa [...],

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

II. przyznaje adwokatowi M. F. od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] tytułem wynagrodzenia za reprezentowanie odwołującego się w postępowaniu kasacyjnym z urzędu 120 zł (sto dwadzieścia) podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 listopada 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że ubezpieczony P. L., urodzony [...] 1978 r., jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu od dnia 1 maja 2015 r. oraz dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 12 maja 2015 r., ponieważ działalności ubezpieczonego nie można przypisać atrybutów ciągłości i

zorganizowania, wobec czego odwołujący nie prowadził działalności gospodarczej w rozumieniu art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

Wyrokiem z dnia 20 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w K. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że P. L. w powyższych okresach podlega ubezpieczeniom społecznym. Zdaniem Sądu Okręgowego nie można podzielić stanowiska zawartego w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji, że ubezpieczony nie prowadził działalności gospodarczej rodzącej obowiązek podleganiu ubezpieczeniom społecznym w trybie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w krótkich okresach przerw pomiędzy okresami niezdolności do pracy, należałoby traktować, jako próbę stworzenia pozoru prowadzenia działalności w celu uzyskania ochrony ubezpieczeniowej oraz stosownych świadczeń pieniężnych z tego tytułu, które w istocie stanowią podstawowe źródło jego utrzymania na przestrzeni lat. Jeśli ubezpieczony zarejestrował działalność, legitymuje się odpowiednimi licencjami, posiada kasę fiskalną i taksówkę, to uprawnione jest twierdzenie, że jego działalność posiada atrybut zorganizowany. O ciągłości działalności świadczy natomiast zamiar jej wykonywania. Jeżeli ubezpieczony każdorazowo między kolejnymi okresami niezdolności do pracy powracał do jej wykonywania to można przyjąć, zdaniem Sądu Okręgowego, że była ona wykonywana w sposób ciągły. Zarobkowego celu działalności gospodarczej nie należy z kolei kojarzyć tylko z osiąganiem dochodów z tej działalności. Istotne jest, że działalność gospodarczą cechuje jej prowadzenie na własny rachunek i ryzyko przedsiębiorcy, co związane jest z tym, że te dochody są różne i w różnej wysokości.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 8 maja 2019 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie. Przyjął, że czynnościom wykonywanym przez P. L. nie sposób przypisać stabilności, nie świadczą one o uczestniczeniu w obrocie gospodarczym, zawodowym charakterze podejmowanych czynności, a w szczególności ukierunkowaniu na reguły racjonalnego gospodarowania, podporządkowaniu regułom opłacalności i zysku. W ocenie Sądu Apelacyjnego w przypadku ubezpieczonego od początku wymiernym, stałym kosztem działalności stało się opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne w wysokości znacznie przekraczającej obowiązujące minimum. Zestawiając okresy przebywania na

zasiłku chorobowym z faktem zgłoszenia się do ubezpieczeń społecznych z maksymalną podstawą wymiaru rodzącą obowiązek składkowy na poziomie około 3.000 zł miesięcznie (nieosiągalny dla działalności ubezpieczonego), Sąd Apelacyjny przyjął, że jedynym celem działań było skorzystanie ze świadczeń z ubezpieczenia chorobowego w maksymalnej wysokości. Stałym jedynym dochodem ubezpieczonego był przychód z renty z tytułu niezdolności do pracy i zasiłek chorobowy. Mimo formalnego zarejestrowania działalności i mimo wykonywania wskazanych czynności, aktywność ta nie mogła doprowadzić do powstania ubezpieczeń społecznych z tego tytułu, gdyż działalnością gospodarczą w rozumieniu art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej jest działalność, którą cechuje, zarobkowość, zorganizowanie i ciągłość. Zdaniem Sądu Apelacyjnego o zarobkowym charakterze można mówić wtedy, gdy działalność jest prowadzona w celu osiągnięcia dochodu rozumianego jako nadwyżka przychodów nad nakładami. W związku z czym koszty oskładkowania nie pozostają bez znaczenia przy ocenie spełnienia danej przesłanki. Nie będzie bowiem działalnością gospodarczą aktywność nakierowana na inny efekt niż zarobkowość, a taki przypadek miał miejsce w rozpoznawanej sprawie.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, albowiem w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, polegające na potrzebie wyjaśnienia okoliczności: czy w świetle art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej dla podlegania obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu znaczenie ma wysokość osiąganego przez ubezpieczonego dochodu z tytułu prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, czy też wystarczający jest sam fakt prowadzenia przez ubezpieczonego działalności gospodarczej, niezależnie od tego czy osiąga on z tego tytułu dochód, czy też działalność ta przynosi stratę.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114; z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Chodzi o problem prawny, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecznictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2018 r., I UK 268/17, LEX nr 2508639). Przedstawione przez skarżącego zagadnienie nie ma takiego charakteru, bowiem Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie wielokrotnie odnosił się do wskazanego problemu.

Obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy systemowej podlegają między innymi osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność. Będąc objętymi obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowym, osoby prowadzące pozarolniczą działalność podlegają na swój wniosek dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu. Chociaż definicja osoby prowadzącej pozarolniczą działalność uległa zmianie, to do postępowań w sprawach przedsiębiorców wszczętych na podstawie przepisów dotychczasowych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy Prawo przedsiębiorców, stosuje się przepisy dotychczasowe. Do takich postępowań stosuje się art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym przed dniem 30 kwietnia 2018 r., zgodnie z którym za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się

osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych.

W myśl art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. A zatem w sprawie o ustalenie podlegania ubezpieczeniu społecznemu osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą relewantne są przesłanki wynikające z ustawy o swobodzie działalności gospodarczej albo obecnie obowiązującej ustawy Prawo przedsiębiorców i ustawy systemowej. W literaturze i orzecznictwie na gruncie poprzednio obowiązujących ustaw utrwalony został pogląd, że działalnością gospodarczą jest działalność wskazująca zawodowy, czyli stały charakter, w tym powtarzalność podejmowanych działań, podporządkowanie regułom zysku i opłacalności (lub zasadzie racjonalnego gospodarowania) oraz uczestnictwo w obrocie gospodarczym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 r., III CZP 88/04, OSNC nr 1 poz. 5, a także wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 września 2005 r., FSK 2643/04, LEX nr 153881). Wobec tego nie stanowi działalności gospodarczej działalność wykonywana okresowo i sporadycznie (por. wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 marca 1991 r., II SA 898/90, ONSA 1992 nr 3-4, poz. 58 oraz z dnia 17 września 1997 r., II SA/Wa 1089/96, Pr. Gosp. 1998 nr 1, s. 32), a także jeśli nie jest ona prowadzona w celu osiągnięcia dochodu (zarobku) rozumianego jako nadwyżka przychodów nad poniesionymi kosztami.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwała się w ostatnim czasie pogląd, zgodnie z którym zarejestrowanie działalności gospodarczej i towarzyszące temu zadeklarowanie nieznajdującej pokrycia w przewidywanych zyskach wysokiej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, a przy tym ze świadomością istnienia przeszkód do prowadzenia tej działalności może wskazywać na intencję (element subiektywny) nie tyle podjęcia i wykonywania zarobkowej działalności gospodarczej o charakterze ciągłym, lecz włączenia się do systemu ubezpieczeń społecznych w celu uzyskania wysokich świadczeń (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 13 września 2016 r., I UK 455/15, LEX nr 2122404; z

6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127; z 18 grudnia 2018 r., II UK 413/17, LEX nr 2609126). W konsekwencji w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że ktoś, kto twierdzi, że prowadzi działalność gospodarczą tylko po to, aby uzyskać świadczenia z ubezpieczenia społecznego, w istocie stwarza pozory tej działalności, bowiem nie zmierza do pozyskania zarobku z działalności, co wypacza sens ustawowy tej instytucji prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2017 r., II UK 98/16, LEX nr 2307127).

W rozpoznawanej sprawie Sąd Apelacyjny wbrew twierdzeniom skarżącego nie przyjął, że „gdy dana działalność gospodarcza nie przynosi zysku (generuje stratę), to automatycznie przestaje ona być działalnością gospodarczą”. Wskazał, że o jej zarobkowym charakterze można mówić wtedy, gdy działalność jest prowadzona w celu osiągnięcia dochodu rozumianego jako nadwyżka przychodów nad nakładami. W związku z czym koszty oskładkowania nie pozostają bez znaczenia przy ocenie spełnienia tej przesłanki. Zwrócił uwagę, że zadeklarowana przez ubezpieczonego maksymalna podstawa wymiaru składek rodziła obowiązek składkowy na poziomie około 3.000 zł miesięcznie, nieosiągalny dla działalności ubezpieczonego, dla którego jedynym stałym dochodem był przychód z renty z tytułu niezdolności do pracy i zasiłek chorobowy.

Cechą działalności gospodarczej jest prowadzenie jej dla zysku, który powinien wystarczyć na koszty działalności, utrzymanie przedsiębiorcy i dalszy rozwój. Ubezpieczenie społeczne nie jest celem głównym działalności gospodarczej. Celem tym jest zarobek, czyli dochód pokrywający w pełni koszty działalności, w tym ubezpieczenia społecznego, a ponadto wystarczający na utrzymanie oraz rozwój przedsiębiorcy. Występuje nierównowaga, gdy przy niskim przychodzie zgłoszenie wysokiej podstawy składek ma na celu uzyskiwanie wielokrotnie wyższych świadczeń z ubezpieczenia społecznego kosztem innych ubezpieczonych i wbrew zasadzie solidaryzmu (wyrok Sądu Najwyższego z 23 września 2020 r., II UK 353/18, LEX nr 3106218).

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października

2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r., poz. 18).

a.s.